

VATT-KESKUSTELUALOITTEITA
VATT DISCUSSION PAPERS

272

NORJAN JA
SUOMEN
TULOVERO-
JÄRJESTELMIEN
VERTAILUA

Seppo Kari

ISBN 951-561-402-3

ISSN 0788-5016

Valtion taloudellinen tutkimuskeskus

Government Institute for Economic Research

Hämeentie 3, 00530 Helsinki, Finland

Email: etunimi.sukunimi@vatt.fi

Oy Nord Print Ab

Helsinki, huhtikuu 2002

KARI SEPPO: NORJAN JA SUOMEN TULOVEROJÄRJESTELMIEN VER-TAILUA. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 2002, (C, ISSN 0788-5016, No 272). ISBN 951-561-402-3.

Tiivistelmä: Selvityksessä vertaillaan Norjan ja Suomen eriytettyjen tuloverojärjestelmien veropohjia ja veroasteikkoja ja arvioidaan niistä aiheutuvia kannustimia pienyrityksen käyttäytymiseen. Suomessa yksityishenkilön tulot jaetaan kahteen toisensa poissulkevaan tulolajiin, ansiotuloon ja pääomatuloon. Nämä verotetaan eri veroasteilla. Norja taas kohdistaa suhteellisen veron henkilön ansio- ja pääomatulot sisältävään kokonaistuloon ja tämän lisäksi progressiivisesti nousevan veron henkilön bruttoansiotuloon. Tämän ja muiden erojen takia Norjassa yrittäjän ja palkansaajan verotus on yhdenmukaisempaa kuin Suomessa. Norjan järjestelmä on myös neutraali henkilöyhtiön rahoitusvaihtoehtojen suhteen, kun taas Suomessa tuloverotus suosii omaa pääomaa, joissain tapauksissa taas velkaa. Norjan tuloverotus on myös investointien suhteen neutraalimpi kuin Suomen.

Asiasanat: Eriytetty tulovero, pienyritysten verotus, verotuksen neutraalisuus

KARI SEPPO: NORJAN JA SUOMEN TULOVEROJÄRJESTELMIEN VER-TAILUA. Helsinki, VATT, Valtion taloudellinen tutkimuskeskus, Government Institute for Economic Research, 2002, (C, ISSN 0788-5016, No 272). ISBN-951-561-402-3.

Abstract: This paper compares the tax base and rate structures of the Norwegian and Finnish dual income tax systems. It focuses especially on taxation of closely held firms. Finland splits the income to capital and earned income and taxes both at different tax schedules. In Norway gross income of individuals is initially subjected to a flat tax. An additional progressive tax is collected on earned income. As a result from these and some other differences the Norwegian tax system treats wage earners and entrepreneurs more equally than the Finnish system. The Norwegian system is also shown to be neutral with respect to the partnerships financing decisions. The Finnish system does not establish this neutrality. Both systems tend to increase incentives to invest in fixed assets. However, the Norwegian system is closer to investment neutrality than the Finnish system.

Key words: Dual income taxation, taxation of small businesses, tax neutrality

Yhteenveto

Suomi ja Norja uudistivat tuloverotuksensa 1990-luvun alussa noudattaen ns. pohjoismaisen eriytetyn tuloverotuksen mallia. Maat päätyivät kuitenkin yksityiskohdissaan varsin erilaisiin järjestelmiin. Tässä selvityksessä verrataan Suomen ja Norjan tuloverojärjestelmiä erityisesti henkilöyhtiön muodossa toimivan yrittäjän näkökulmasta ja arvioidaan, miten järjestelmien rakenne-erot heijastuvat erilaisina käyttäytymisvaikutuksina.

Suomessa yksityishenkilön tulot jaetaan varsin suoraviivaisesti ansio- ja pääomatuloihin. Kuhunkin tulolajiin liittyvät tulonhankkimismenot vähennetään kyseisen tulolajin tulosta. Muut vähennykset, kuten sosiaaliset vähennykset tehdään pääosin ansiotulosta. Pääomatuloja verotetaan 29 prosentin suhteellisella verokannalla ja ansiotuloja progressiivisella veroasteikolla.

Myös Norjan henkilöverotuksessa on kaksi tulolajia. Niiden sisältö on kuitenkin varsin toisenlainen kuin Suomessa. *Kokonaistuloon* (alminnelig inntekt) luetaan henkilön kaikki eri tulolähteistä samat tulot. Siitä vähennetään tulonhankkimismenot, perusvähennykset ja erilaiset sosiaalisin perustein myönnettävät vähennykset. Vähennysten jälkeiseen tuloon kohdistuu suhteellinen 28 prosentin verokanta. Toinen tulolaji, *bruttoansiotulo* (personlig inntekt), sisältää yksityishenkilön kaikki ansiotulot, myös yritystulon ansiotulo-osuuden. Siitä ei myönnetä minkäänlaisia vähennyksiä. Tähän tulolajiin kohdistuu sosiaalivakuutusmaksu (trygdeavgift) ja kaksiportainen ansiotulon lisävero (toppskatt). Lisäveron verokynnys on 320 000 kruunua.

Suomessa henkilöyhtiöstä saatu yritystulo verotetaan laskennallisen pääomatulon enimmäismäärään asti pääomatulona ja tämän jälkeen ansiotulona. Norjassa yrittäjän yritystoiminnasta saamat tulot verotetaan osana kokonaistuloa 28 prosentin verokannalla. Yritystulosta erotellaan lisäksi ansiotulo-osuus, joka verotetaan progressiivisella veroasteikolla yhdessä muun ansiotulon kanssa. Yritystulon pääomatulo-osuuden enimmäismäärä lasketaan Norjassa yrityksen kokonaisvarallisuuden (bruttomalli) perusteella, kun taas Suomessa pääomapohja on yrityksen nettovarallisuus eli yrityksen kokonaisvarat vähennettynä veloilla (nettomalli). Norjassa laskennallinen pääomatulo on itse asiassa vain apusuure laskettaessa yritystulon ansiotulo-osuutta. Se tulee verotetuksi osana kokonaistuloa, mutta ei pääomatulon nimikkeellä kuten Suomessa.

Norjan soveltamassa eriytetyssä tuloverotuksessa yrittäjän rajaveroaste käyttäytyy loogisesti nusten portaittain nolasta ylimpään rajaveroasteeseen (55,3 %). Suomessa taas yritystulon rajaveroastefunktio on muodoltaan erikoislaatuinen. Rajaveroaste on matalilla tuloilla 29 prosenttia ja laskee noltaan tulon ylittäessä laskennallisen pääomatulon enimmäismäärän. Yritystulon kasvaessa edelleen rajaveroaste alkaa nousta, ensin 20-25 prosenttiin ja myöhemmin portaittain aina

57 prosentin ylimpään rajaveroasteeseen. Suomen yritystulon verotuksen omalaatuisuus johtuu ansio- ja pääomatulojen verottamisesta täysin erillään sekä henkilökohtaisten vähennysten vähentämisestä ansiotuloista.

Norjan bruttopääomaan perustuvassa yritystulon jakojärjestelmässä verotus kohtelee neutraalisti velkaa ja omaa pääomaa investointien rahoituksessa. Norjan järjestelmä on myös neutraali sen suhteen, sijoittaako omistaja varojaan yrityksen nimissä vai suoraan henkilökohtaisesti. Suomen järjestelmä on kummassakin suhteessa epäneutraali. Se suosii tyypillisesti omaa pääomaa velan kustannuksella ja kannustaa omistajaa sijoittamaan henkilöyhtiön nimissä rahoitusvaateisiin.

Kummankin maan järjestelmä sisältää investointikiikkeen. Norjassa verotuksen synnyttämä ylimääräinen investointikannustin on kuitenkin lievempi kuin Suomessa. Tämä seuraa matalammasta pääoman laskennallisesta tuottoprosentista ja hivenen Suomea pienemmästä rajaveroastekuilusta ylimmän ansiotulon rajaveroasteen ja pääomatulon verokannan (Norjassa kokonaistulon verokanta) välillä. Suomen yritystulon polveileva rajaveroaste johtaa lisäksi siihen, että eräissä tapauksissa verotus jarruttaa henkilöyhtiön investointeja. Tämä toteutuu tilanteessa, jossa henkilöyhtiön omistajan ansiotulon rajaveroaste on pienempi kuin pääomaverokanta.

Norjan tuloverojärjestelmässä on muitakin kiinnostavia piirteitä kuin edellä käsitellyt. Sen progressiivisuus perustuu pääosin bruttoansiotulon progressiiviseen verotukseen. Tämän tulolajin verotettavaa määrää laskettaessa ei vähennetä tuloverotuksen tavanomaisia vähennyksiä. Tästä seuraa, että ansiotuloverotuksen verotuotto- ja tulonjakovaikutukset voidaan saavuttaa matalammilla rajaveroasteilla kuin järjestelmässä, jossa vähennyksiin kohdistuu täysi progressiivinen verotus. Norjan järjestelmää voidaankin verrata verosta tehtävien vähennysten järjestelmään. Kummassakin henkilön verovähennyksistä saama hyöty on riippumaton henkilön rajaveroasteesta.

Norjassa lisäksi osinkoverotus on järjestetty poikkeuksellisella tavalla. Yritystoimintaa osakeyhtiömuodossa harjoittavan yrittäjän verotus perustuu Norjassa yhtymäverotuksen tyyppiseen järjestelyyn, jossa yhtiön voitto verotetaan suoraan yrittäjä-osakkaan tulona jo voiton syntyvuonna. Tällä Norja pyrkii varmistamaan eri yritysmuotojen neutraalin verotuksen ja lisäksi parantamaan verotuksen yhdenmukaisuutta palkansaajan ja osakeyhtiömuodossa toimintaa harjoittavan yrittäjän välillä.

Perheyhtiöiden vähemmistöosakkaiden saamien osinkojen ja pörssiosinkojen verotuksessa Norja soveltaa, kuten Suomikin, yhtiöveron hyvitysjärjestelmää. Lähes ainoana teollisuusmaana Norja kuitenkin hyvittää yhtiöveron myös osakkeiden myyntivoittojen verotuksessa (ns. RISK-malli). Tämä toteutetaan korottamalla osakkeiden hankintamenoa jakamatta jätettyjen verotettujen voittojen

perusteella. Tällä Norja tavoittelee rahoitusmuotojen neutraalia verotusta yhtiöön jätettyjen voittojen ja ulkoisen oman välillä.

Neutraalisuustavoitteiden korostamisen on toisaalta nähty johtaneen Norjassa hallinnollisesti varsin raskaisiin järjestelyihin.

Sisällys

1 Johdanto	1
2 Tuloverotuksen keskeisiä piirteitä Suomessa ja Norjassa	3
2.1 Yleistä	3
2.2 Suomi	4
2.3 Norja	6
3 Yritystulon veroaste Suomessa ja Norjassa	9
4 Tuloverotuksen rahoitus- ja investointikannustimet Norjassa ja Suomessa	13
4.1 Yleistä	13
4.2 Yrittäjän tuloveron mallintaminen	13
4.3 Verotuksen vaikutus rahoitus- ja investointipäätöksiin	15
Lähteet	22

1 Johdanto

Vuoden 1993 yritys- ja pääomaverouudistuksessa Suomi lähti Ruotsin ja Norjan viitoittamalle tielle ja otti käyttöön eriytetyn tuloverotuksen, jossa ansiotulot verotetaan perinteisellä progressiivisella veroasteikolla ja pääomatulot suhteellisella verokannalla. Järjestelmän tärkeä osa oli ansio- ja pääomatulojaon ulottaminen myös yrittäjän tuloihin. Tämä toteutettiin erottamalla yritystulosta laskennallinen yritykseen sijoitetulle pääomalle saatu tuotto ja verottamalla sen ylittävä osa ansiotulona. Järjestelyn tavoitteena oli taata taloudellisen toiminnan erilaisten juristen muotojen neutraali verokohtelu.

Norja, Ruotsi ja Suomi päätyivät yksityiskohdissaan varsin paljon toisistaan poikkeaviin säännöstöihin. Norjan järjestelmää on pidetty eriytetyn tuloveron linjakkaimpana sovelluksena (Lodin 1996).¹ Se toteuttaa mm. johdonmukaisesti yritystulon yhdenkertaisen verotuksen periaatetta ja siinä myös yritysmuotojen neutraalia verotusta on tavoiteltu kaikkein pisimmälle menevillä ratkaisuilla. Neutraalisuutta ja taloudellista tehokkuutta korostavien ratkaisujen on toisaalta nähty joissain kohdin johtavan verohallinnon kannalta raskaisiin järjestelyihin.²

Suomen yritysverotuksen eräät perusrakenteet ovat herättäneet varsin kriittistä keskustelua. Järjestelmää on arvosteltu epäneutraaliksi ja alttiiksi veroarbitraasille, esim. Lodin (1996), Hagen ja Sörensen (1998), Kari (1999) ja Lindhe et al (2001). Lisäksi kotimaisessa keskustelussa järjestelmän on nähty kohtelevan eri yritysmuotoja epäneutraalisti. Vuoden 1993 uudistuksen jälkeen se suosi osakeyhtiöitä. Vuonna 1997 tuli voimaan muutoksia, jotka korjasivat tilannetta tältä osin. Myöhemmin kiinnitettiin huomiota yrittäjän ja palkansaajan veroasteisiin. Matalalla kokonaistulojen tasolla palkansaajan tuloveroaste on yrittäjän veroastetta alempi, mikä merkitsee epätasapuolista verokohtelua ja voi heikentää yrittäjäksi ryhtymisen kannustimia, ks. Suomen Yrittäjät (2000).³ Tilannetta pyrittiin korjaamaan vuonna 2001 voimaan tulleilla yritystulon pääomatulo-osuuden laskentaan tehdyillä muutoksilla.

Norjan monelta osin linjakas tuloverotus tarjoaa hyödyllisen vertailukohtan Suomen järjestelmän ongelmien arvioimiseksi. Tässä selvityksessä kuvaillaan Norjan ja Suomen järjestelmiä korostaen niiden eroja tulolajien sisällössä, yrittäjän pääomatulo-osuuden laskennassa ja verokannoissa sekä arvioidaan miten nämä erot heijastuvat kannustinvaikutuksissa. Tarkastelun erityisenä kohteena on henkilöyhtiönä toimiva pk-yritys.

¹ Eriytetty tulovero tuli näkyvästi esiin kansainvälisessä verokeskustelussa ja taloudellisessa tutkimuksesta vasta 1990-luvun lopulla, ks esim. Cnossen (1996, 2000), Sörensen (1998) ja Bordignon et al (2000) .

² Norjan tuloverotusta on arvioitu useissa selvityksissä, ks. Finansdepartementet (1994), Revidert nasjonalbudjett 1997, Revidert nasjonalbudjett 1998, NOU 7/1999.

³ Ongelman tuleminen esiin 90-luvun loppuvuosina on ollut osaksi seurausta pääomaverokannan nostamisesta 25 prosentista 28 prosenttiin vuonna 1996 ja edelleen 29 prosenttiin vuodesta 2000.

Luvussa 2 kuvataan Suomen ja Norjan tuloverojärjestelmiä. Luvussa 3 tarkastellaan yritystulon rajaveroasteen muodostumista ja pohditaan myös yrittäjän ja palkansaajan keskimääräisen veroasteen eroja Suomessa. Suomen järjestelmän neutraalisuusongelmat näyttävät aiheutuvan vuoden 1993 uudistuksen tulolajeja ja vähennysjärjestelmää koskevista ratkaisuista.

Luvussa 4 tarkastellaan yrittäjän ansio-pääomatulo -jaon synnyttämiä ohjausvaikutuksia ja verosuunnittelumahdollisuuksia. Lähtökohdan pohdiskelulle tarjoavat Hagenin ja Sörensenin (1998) ja Cnossenin (2000) arviot Norjan soveltaman ns. bruttomenetelmän ja Suomen (ja Ruotsin) ns. nettomenetelmän erilaisista kannustinominaisuuksista.

Tutkimus keskittyy eriytetyn tuloverotuksen eräiden spesifien rakennepiirteiden tarkasteluun. Tästä syystä mm. yrittäjän varallisuusverotuksen käsittely rajataan pois. Tätä puoltaa myös se seikka, että henkilöyhtiömuodossa yritystoimintaa harjoittavista yrittäjistä vain pieni osa maksaa varallisuusveroa. Suomessa varallisuusverokynnys on kohtalaisen korkea samalla kun yritysvarallisuuden arvostustaso on alhainen.

2 Tuloverotuksen keskeisiä piirteitä Suomessa ja Norjassa

2.1 Yleistä

Pohjoismaisen mallin mukainen ansio- ja pääomatulojen verotuksen eriyttäminen synnyttää uusia haasteita, joita ei kohdata yhtenäisessä tuloverotuksessa. Ansio- tulojen muuntaminen pääomatuloiksi tulee voida estää. Lisäksi taloudellista toimintaa tulisi pyrkiä kohtelemaan neutraalisti riippumatta sen juridisesta muodosta. Siten mm. henkilökohtaisella työpanoksella ansaittuun tuloon tulisi kohdistua sama verotus palkansaajana ja yrittäjänä ja myös harjoitettaessa tätä toimintaa juridisesti itsenäisen yhtiön nimissä. Neutraalisuus vaatii myös, että henkilön säästöjen verorasitus on riippumaton siitä, sijoitetaanko ne omaan yritykseen vai rahoitusmarkkinoille.

Näiden ongelmien ratkaisemiseksi pohjoismaiden uudistusten valmistelijat joutuivatkin kehittelemään uusia veromalleja.⁴ Yrittäjän verotukseen tuotiin yritystulon jako kaavamaisin perustein ansio- ja pääomatulo-osuuksiin. Ansio-pääomatulojaon toteuttamiseksi nousi esiin useita vaihtoehtoisia tapoja. Keskustelussa pohdittiin mm. tulo-osuuksien määrittämistä järjestyksessä. Tulolajeista periaatteessa kumpi tahansa voidaan määrittää kaavamaisin säännöin ensimmäisenä. Toisen tulon suuruus saadaan jäännöseränä. Myös jäännöseränä määräytyvälle tulolle voidaan asettaa kaavamaisia rajoitteita. Pohjoismaat päätyivät, jokainen tahollaan, siihen, että yritystulo jaetaan määrittämällä laskennallinen tuotto yritykseen sijoitetulle pääomalle ja katsomalla yritystulon loppuosa ansiotuloksi.

Laskennallisen pääomatulo-osuuden määrittämiseksi esitettiin ainakin kaksi vaihtoehtoista tapaa. *Bruttomallissa* se lasketaan yrityksen tuloksesta ennen korkomenojen vähentämistä (bruttotulo) käyttäen pääomapohjana yrityksen kokonaisvaroja. *Nettomallin* mukaisessa menettelyssä jaon kohteena on yrityksen voitto menojen vähentämisen jälkeen (nettotulo) ja laskentapohja on yrityksen nettovarallisuus, eli yrityksen kokonaisvarojen ja velkojen erotus.

Myös yritysmuotoneutraliteetin saavuttamiseksi kehitettiin uusia ratkaisuja. *Aitamallin* mukaisessa verotuksessa neutraalisuutta tavoitellaan ottamalla yksityisen elinkeinonharjoittajan ja henkilöyhtiön verotuksessa käyttöön yhteisöverotuksen tyyppinen järjestely. Siinä yrityksessä pidätettyä voittoa verotetaan alhaisen suhteellisen verokannan mukaan kaikissa yritysmuodoissa ja vasta yrityksestä nostettu voitto tulee verotetuksi omistajan ansio- ja pääomatulona. Toinen puhtasoppinen järjestely on soveltaa yhtymäverotuksen tyyppistä järjestelyä myös ns. harvainosakeyhtiön verotuksessa (*yhtymämalli*).

⁴ Suomen osalta uusia järjestelyjä pohtivat mm. VM (1991) ja myöhemmin VM (1996).

Pohjoismaat muodostivat näistä osasista jokainen oman kokonaisuutensa. Ruotsi päätyi henkilöyhtiöiden ja elinkeinonharjoittajien verotuksessa aitamalliin ja ansio-pääomatulojaossa nettovarallisuus pohjaan.

Suomi valitsi nettovarallisuuden pääomapohjaksi, mutta ei hyväksynyt aita- eikä yhtymämallia, vaan pysyi perinteisessä asetelmassa, jossa yksityisliikkeen ja henkilöyhtiön yritystulo verotetaan osakkaiden tulona, kun taas osakeyhtiön voitto verotetaan ensin yhtiötasolla ja vasta jaettu osinko omistajan tulona.

Norja puolestaan päätyi valitsemaan bruttovarallisuuden pääomapohjaksi ja yhtymämallin harvinaosakeyhtiöiden verotusmalliksi. Tällä tavoin Norjassa katsottiin parhaiten voitavan saavuttaa palkansaaajien ja eri yritysmuotojen neutraali verotus.

Seuraavassa selostetaan Norjan ja Suomen tuloverojärjestelmiä hieman yksityiskohtaisemmin. Katsauksessa havaitaan, että Norjan tuloverotuksen erityispiirteet eivät rajoitu yllä mainittuihin kysymyksiin pääomapohjan määrittelystä (bruttovai nettomalli) ja harvinaisyhtiöiden perusmallista (yhtymä- vai aitamalli). Eroja löytyy myös mm. keskeisistä tulokäsitteistä ja yrittäjän ansiotulo-pääomatulojaon yksityiskohtaisesta toteuttamistavasta.

2.2 Suomi

Suomessa luonnollisen henkilön tulot jaetaan kahteen tulolajiin: ansiotuloihin, joita ovat mm. palkat, eläkkeet ja sosiaalietuudet, ja pääomatuloihin, joihin luetaan mm. vuokrat, korot, pörssiyhtiön jakamat osingot, luovutusvoitot ja metsän myynnistä saatu tulo.⁵ Ansiotulon perusteella maksetaan valtionveroa, kunnallisveroa, kirkollisveroa ja sairausvakuutusmaksua. Palkan perusteella määräytyvät lisäksi työntekijän eläke- ja työttömyysvakuutusmaksut, jotka ovat vähennyskelpoisia ansiotuloverosta. Pääomatuloista maksetaan veroa valtiolle. Kummassakin tapauksessa veron kohteena on nettotulo, eli bruttotuloista saadaan vähentää tulonhankkimismenot ja eräitä muita vähennyksiä. Pääosa tuloverotuksen vähennyksistä tehdään ansiotuloista. Pääomatuloista vähennetään niihin liittyvät tulonhankkimismenot ja asunto- ja opintolainojen korot.

Valtionveroa maksetaan kuusiportaisen progressiivisen asteikon perusteella, jonka alaraja on 11 500 € ja ylin rajaveroaste 36 prosenttia (vuosi 2002). Kunnallis- ja kirkollisveron ja sairausvakuutusmaksun yhteenlaskettu verokanta on keskimäärin 20,5 prosenttia ja palkansaaajan eläke- ja työttömyysvakuutusmaksun verokanta 5,7 prosenttia. Lievää progressiivisuutta kunnallisverotukseen tuovat kunnallisverotuksen perusvähennys ja ansiotulovähennys, joiden määrät piene-

⁵ Yksityishenkilön kotimaiselle pankkitalletukselle ja joukkovelkakirjalainalle maksettuun korkoon kohdistuu lopullinen korkotulon lähdevero, jonka perii koron maksaja. Nämä tulot eivät siten sisälly tuloverotuksessa pääomatuloihin.

nevät asteittain tulojen kasvaessa. Pääomatulo verotetaan suhteellisella 29 prosentin verokannalla.

Yksityisen liikkeen ja ammatin harjoittajan ja yhtymäosakkaan (henkilöyhtiön osakkaan) yritystulo ja pörssissä noteeraamattoman osakeyhtiön jakama osinko jaetaan yrittäjän verotuksessa ansio- ja pääomatulo-osuuksiin. Jako tehdään laskemalla aluksi pääomatulo-osuuden enimmäismäärä laskennallisena tuottona yrityksen nettovarallisuudelle. Ansiotuloa on tämän enimmäismäärän ylittävä osa jaettavasta tulosta. Yksityisliikkeen ja henkilöyhtiön osalta pääomapohja saadaan lisäämällä nettovarallisuuteen 30 prosenttia yrityksen maksamista palkoista. Laskennallinen tuottoaste on näissä yritysmuodoissa 18 prosenttia. Osakeyhtiön pääomapohjaan palkkoja ei lisätä. Tuottoaste on 13,5 prosenttia. Yksityinen liikkeen- ja ammatinharjoittaja voi valita halutessaan tuottoasteeksi 18:n sijaan 10 prosenttia.⁶

Taulukko 1. Tuloverotuksen veroperusteet Suomessa (vuosi 2002)

Ansiotulo	Mm. palkat, eläkkeet, sosiaalietuudet ja yritystulon ansiotulo-osuus
Verotusyksikkö:	Puolisoiden erillisverotus
Keskeisiä vähennyksiä:	
Tulohankkimisvähennys	460 €
Matkakuluvähennys	4 700 € (maksimi; omavastuu 500 €)
Perusvähennys	1 480 € (maksimi, vain kunnallisverotus)
Ansiotulovähennys	2 140 € (maksimi, vain kunnallisverotus)
Tuloveroasteikon alaraja	11 500 €
Alijäämähyvitys	1 400 € (maksimi, lapsikorotus 350 €)
Veroprosentit:	
Kunnallisvero	17,7 % (keskimäärin)
Kirkollisvero	1,3 % (keskimäärin)
Sairausvak.maksu	1,5 %
Eläkemaksu	4,5 %
Työttöm.vak.maksu	0,7 %
Valtiontulovero	0-36 % (progressiivinen asteikko, kuusi porrasta)
Ylin rajaveroaste	57,0 % (keskimäärin)
Pääomatulo	Mm. osingot, vuokrat, myyntivoitot, yritystulon pääomatulo-osuus
Vähennykset:	Tulohankkimismenot, asunto- ja opintolainakorot (ei ylärajaa)
Verokanta	29 %
Yritystulo	Yritystulo jaetaan ansio- ja pääomatulo-osuuksiin.
Pääomatulo-osuus (maksimi)	= laskennallinen tuottoaste x pääomapohja
Ansiotulo-osuus	= yritystulo – pääomatulo-osuus max
Pääomapohja	= yrityksen nettovarallisuus + 30% palkoista
Laskennallinen tuottoaste	Yhtymä 18 %, l/a -harjoittaja 18/10 % , oy 13,5 %

⁶ Valinnaista tuottoastetta sovelletaan vuodesta 2001 alkaen.

2.3 Norja⁷

Norjassa yksityishenkilöiden tuloverotuksessa on kaksi erilaista tulopohjaa. *Kokonaistulo* (alminnelig inntekt) on perinteinen nettotulo, joka lasketaan vähentämällä eri lähteistä saatujen tulojen (työtulo, eläkkeet, sosiaalietuudet, pääomatulot, yritystulo) summasta tulohankkimismenot, perusvähennykset ja sosiaaliset vähennykset. *Bruttoansiotulo* (personinntekt) sisältää työtulot, eläkkeet, sosiaalietuudet ja yritystulon ansiotulo-osuuden. Sitä laskettaessa ei myönnetä minkäänlaisia vähennyksiä.

Kokonaistulo verotetaan suhteellisella 28 prosentin verokannalla. Bruttoansiotuloon kohdistuu työntekijän *sosiaalivakuutusmaksu* (trygdeavgift) ja *ansiotulon lisävero* (toppskatt). Sovamaksuprosentti on 7,8 työtulosta ja 10,7 elinkeinotulosta.⁸ Sovamaksun verokynnys on 23 000 Nkr (vuosi 2002). Ansiotulon lisävero on ollut vuodesta 2000 lähtien kaksiportainen rajaveroasteiden ollessa 13,5 % ja 19,5 %. Sen verokynnys on 320 000 Nkr ja toisen portaan alaraja 830 000 Nkr. Ansiotulojen kokonaisrajaveroaste saadaan laskemalla yhteen kokonaistulon 28 prosentin veroaste, ansiotulon lisävero ja sosiaaliturvamaksu. Ylin rajaveroaste on 55,3 prosenttia. Vuoden 1992 verouudistuksen jälkeen ylin rajaveroaste oli vuoteen 1999 asti 49,5 % palkkatulolle ja 52,4 prosenttia yritystulolle.

Norjassa pääomatulot eivät siis muodosta omaa erillistä tulolajia, vaan ne verotetaan osana kokonaistuloa (alminnelig inntekt). Tästä seuraa, että pääomatuloihin kohdistuu kokonaistulon 28 prosentin suhteellinen verokanta. Perusvähennykset, sosiaaliset vähennykset ja muut vähennykset tehdään kokonaistulosta ja ne kohdistuvat siksi osaltaan myös pääomatuloon.

Verotuksen progressiivisuuden synnyttävät perusvähennykset sekä bruttoansiotulon verotus, erityisesti ansiotulon lisävero (toppskatt). Erilaisten vähennysten tekeminen kokonaistulosta johtaa siihen, että niihin kohdistuu ainoastaan 28 prosentin suhteellinen verokanta.⁹ Tällä tavoin tuloverotuksen verotuotto- ja tulojako-vaikutukset voidaan saavuttaa hieman alemmilla rajaveroasteilla.

Perusvähennyksistä kaavamainen *tulohankkimisvähennys* (minstefradrag) myönnetään työ- ja eläketulon perusteella. Elinkeinotulo ei oikeuta siihen. Tulohankkimismenot ovat erikseen vähennyskelpoisia vain tämän vähennyksen ylittävältä osin. *Henkilökohtainen vähennys* (personfradrag) on kokonaistulosta tehtävä kiinteämääräinen perusvähennys. Norjassa on lisäksi koko joukko sosi-

⁷ Pääasialliset lähteet: NOU (1999) ja Finansdepartementet (2001).

⁸ Yritystulon sosiaalivakuutusmaksu on sama kuin palkansaajalla ansiotulon ylittäessä 607 000 Nkr (vuosi 2001).

⁹ Tämä piirre ei ole aivan vieras myöskään Suomen vähennysjärjestelmälle. Asunto- ja opintolainakorot vähennetään ensisijaisesti pääomatuloista ja alijäämähyvityksen muodossa ansiotuloista. Jälkimmäisessäkin tapauksessa rajaveroaste on suhteellinen 29 %. Myöskään kunnallisverotuksen vähennyksiin ei kohdistu täysi progressiivinen ansiotulojen verotus.

aalisiin perustein ja alue- ja elinkeinopoliittisin perustein myönnettäviä vähennyksiä. Lisäksi matkakulut, työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut, eläkevakuutusmaksut ja osakesijoitukset ovat tietyissä rajoissa vähennyskelpoisia.

Yksityisliikkeen ja henkilöyhtiön tuottama yritystulo verotetaan lisäämällä yrityksestä saatu nettotulo yrittäjän kokonaistuloihin (alminnelig inntekt). Yritystulon perusteella lasketaan lisäksi ansiotulo-osuus, joka luetaan bruttoansiotuloon (personinntekt). Siihen kohdistuu siten myös ansiotulon lisävero (toppskatt) ja sosiaaliturvamaksu (trygdeavgift). Ansiotulo-osuus saadaan vähentämällä yritystulosta ennen korkomenojen vähentämistä ja rahoitusomaisuuden tuottojen lisäämistä laskennallinen tuotto sijoitetulle pääomalle sekä yrityksen maksamien palkkojen mukaan määräytyvä palkkavähennys (lönnfradrag). Yritystulon ansiotulo-osuudella on lisäksi yläraja (809 600 Nkr vuonna 2001), jonka ylittävää osaa tästä tulosta ei veroteta bruttoansiotulona. Tähän tulo-osaan kohdistuu vain kokonaistulon 28 prosentin verokanta. Norjassa on myös mahdollisuus vähentää yritystulon negatiivinen laskennallinen ansiotulo-osuus myöhempien vuosien positiivisesta ansiotulosta.

Yritystulon laskennallinen pääomatuotto saadaan kertomalla pääomapohja laskennallisella tuottoasteella.¹⁰ Pääomapohjan muodostavat yrityksen käyttö- ja vaihto-omaisuus sekä hankitut aineettomat oikeudet. Tämä bruttoreaalipääoma ei siis sisällä rahoitusomaisuutta, eikä siitä vähennetä velkoja.

Yritystulon jakoa (delingsmodell) sovelletaan yksityisliikkeiden ja henkilöyhtiöiden ohella myös osakeyhtiöön, jos siinä toimii ns. aktiivinen osakas, ja jos yhtiön osakkeista yli 2/3 on yhden tai harvojen osakkaiden hallussa. Toisin kuin Suomessa jako ei kohdistu yhtiöstä nostettuun osinkoon, vaan aktiivisten osakkaiden osuuksiin yhtiön voitosta. Tämä toteutetaan siten, että osakeyhtiön voitto verotetaan aluksi yhtiön tulona kokonaistulon 28 prosentin suhteellisella verokannalla ja vero pannaan maksuun yhtiölle. Voiton perusteella lasketaan kuitenkin lisäksi yritystulon ansiotulo-osuus, joka siirretään verotettavaksi aktiivisten osakkaiden tulona. Harvainosakeyhtiön voitto verotetaan siis voiton syntyvuonna yrittäjän henkilökohtaisilla veroasteilla riippumatta yrittäjälle maksetusta osingosta. Tällä yhtymämallin mukaisella verotuksella pyritään takaamaan eri yritysmuotojen mahdollisimman yhtenäinen verotus.

Pörssiosinkojen ja harvainosakeyhtiön vähemmistöosakkaiden saamien osinkojen verotuksessa Norja soveltaa täysimääräistä yhtiöveron hyvitystä.¹¹ Jakamattomien voittojen kahdenkertainen verotus pyritään lisäksi eliminoidaan ottamalla huomioon yhtiöveron osakkeiden myyntivoittojen verotuksessa (ns. Risk-malli).

¹⁰ Yrittäjän vaatimuksesta pääomatulo-osuus voidaan laskea normaalia alemmalla tuottoasteella. Tällä tavoin hän voi vaikuttaa ansiotuloihin sidottujen sosiaalietuuksiensa tasoon ks. NOU (1999).

¹¹ Norjassa oli voimassa syyskuusta 2000 viime vuoden loppuun väliaikainen hyvityksen rajoittaminen. Se toi osingon saajalle 11 prosentin verorasituksen 10 000 Nkr määrän ylittävistä osingoista.

Tämä tehdään korjaamalla osakkeiden hankintamenoa vuosittain osakekohtaisella yhtiöön jätetyllä verotetulla voitolla.¹²

Norjan tuloverotus koostuu siis kokonaistulon suhteellisesta verotuksesta ja ansiotuloihin kohdistuvasta progressiivisesta lisäverotuksesta. Pk-yritysten verotuksessa sovelletaan johdonmukaisesti yhtymämallia ja yritystulon jako tapahtuu bruttomenetelmällä.

Taulukko 2. Tuloverotuksen veroperusteet Norjassa (vuosi 2002)

Kokonaistulo (Alminnelig inntekt)	Laajapohjainen nettotulo.
Verotusyksikkö:	Avioparit voivat valita erillisverotuksen (klasse 1) ja yhteisverotuksen (klasse 2) välillä.
Perusvähennykset	
personfradrag:	30 100 (klasse 1)/ 60 200 (klasse 2) Nkr
minstefradrag:	43 000 Nkr (maksimi)
Korkomenot	Ei ylärajaa
Sosiaaliset vähennykset	Mm. forsorgerfradrag, foreldreavdrag, saerfradrag
Alue- ja elinkeinopol. vähennykset	Mm. fisker- og sjömannsfradraget, sarskilt fradrag i Finnmark och Nord-Troms
Muut vähennykset	Mm. matkakulut, työmarkkinajärjestöjen jäsenmaksut, eläkevakuutusmaksut ja osasäästäminen (aksjesparing med skattefradrag)
Verokanta	28 % (Finnmark ja Nord-Troms 24,5 %)
Bruttoansiotulo (Personinntekt)	Työtulot, yritystulon henkilötulo-osuus, eläkkeet ja sosiaali-etuudet.
Ei vähennyksiä	
Ansiotulon lisävero (Toppskatt)	
- Verokanta	13,5 / 19,5 %
- Verokynnys	320 000 / 830 000 Nkr
Sosiaalivakuutusmaksu (Trygdeavgift)	
Verokanta: Yrittäjä	10,7 % (607 200 Nkr ylittävältä osalta 7,8 %)
Palkansaaja	7,8 %
Verokynnys	23 000 Nkr
Ylin rajaveroaste	55,3 %
Yritys- ja pääomatulon verotus	Osana kokonaistuloa ja ansio-osuus osana bruttoansiotuloa.
Yritystulon ansiotulo-osuus	= yritystulo + velanhoitomenot – rahoitusomaisuuden tuotot - laskennallinen pääomatulo – palkkavähennys
Laskennallinen pääomatulo	= tuottoaste x bruttoreaalipääoma
Pääomapohja (bruttoreaalipääoma)	= yrityksen varat – rahoitusomaisuus
Tuottoaste	10 %
Osingot	Täysi yhtiöveron hyvitys

¹² Järjestelmää on pidetty hallinnollisesti työläänä, ks. esim Lodin (1996) p. 230. Sama ongelma on nähty liittyvän yhtymämallin mukaiseen harvinaisakeyhtiön verotukseen.

3 Yritystulon veroaste Suomessa ja Norjassa

Tarkasteltaessa yritystulon verokohtelua Norjassa ja Suomessa kannattaa kiinnittää huomiota seuraaviin verojärjestelmien eroihin:

1) Tulolajit ja näihin kohdistuvat verokannat:

Suomessa tehdään jyrkkä jako ansio- ja pääomatuloihin ja nämä tulolajit verotetaan toisistaan täysin poikkeavilla verokannoilla. Norjassa ansio- ja pääomatulot verotetaan aluksi kokonaistulona 28 prosentin verokannalla. Suuriin ansiotuloihin kohdistetaan lisäksi sovamaksu ja ansiotulon lisävero.

2) Vähennysjärjestelmä:

Perusvähennykset ja sosiaaliset vähennykset vähennetään Suomessa ansiotuloista ja Norjassa kokonaistulosta eli ansio- ja pääomatulojen summasta. Siten Norjassa vähennykset kohdistuvat osaltaan myös pääomatuloon.

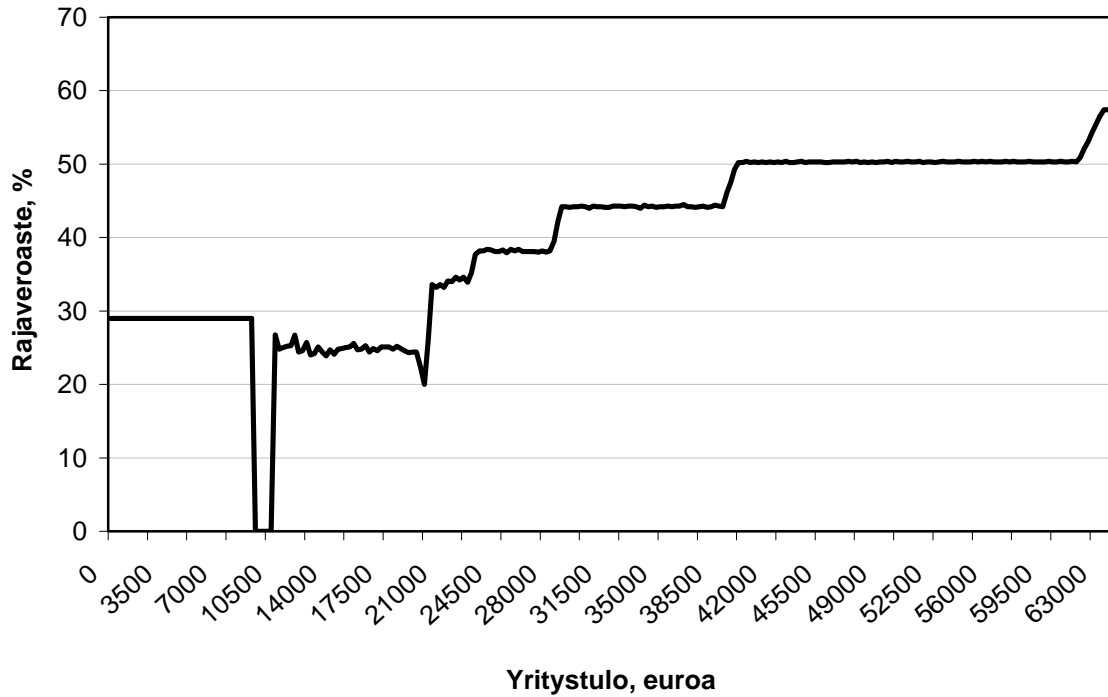
3) Yritystulon jakaminen ansio- ja pääomatuloon:

Laskennallinen pääomatulo lasketaan Norjassa bruttomenetelmällä, Suomessa nettomenetelmällä. Norjassa jaon kohteena on voitto ennen nettokorkomenojen vähentämistä ja jaon pääomapohja on bruttoreaalipääoma. Suomessa taas jaon kohteena on yrityksen tulos vähennysten jälkeen. Pääomapohjana sovelletaan nettopääomaa.

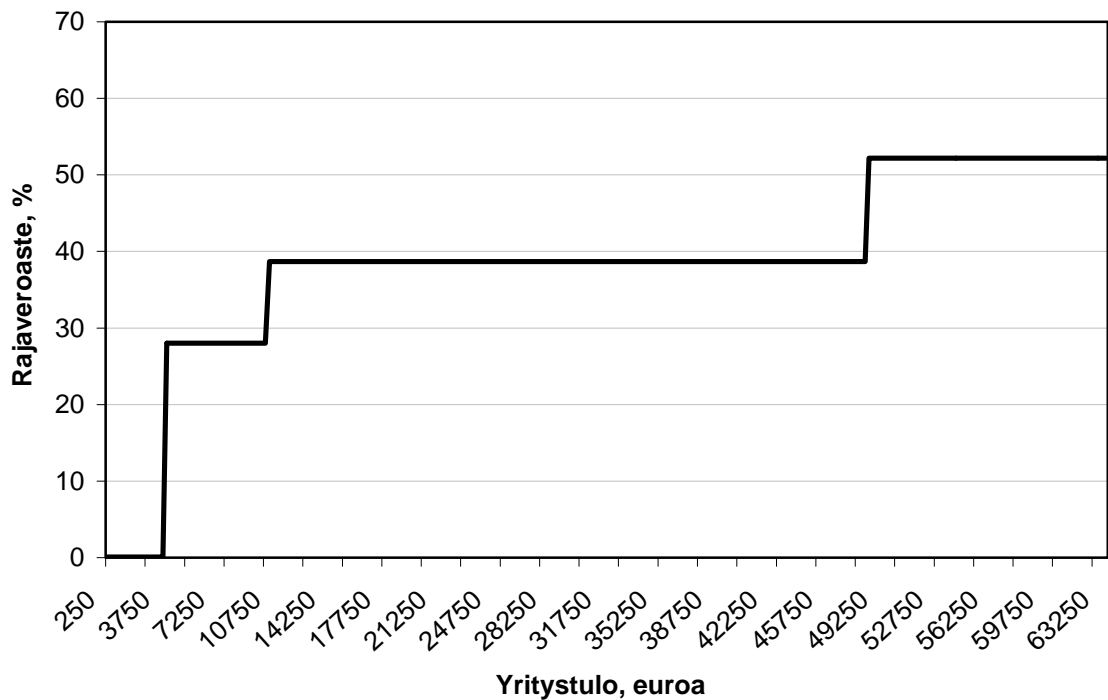
Nämä erot johtavat siihen että yritystulon rajaveroastefunktio on Suomessa ja Norjassa varsin erilainen (ks. kuvio 1 ja 2). Kuvioissa tarkastellaan yrittäjää¹³, jonka varojen verotusarvo on 50 000 euroa (Nkr 392 000). Yrityksen oletetaan olevan velaton eikä sillä ole myöskään rahoitusomaisuutta. Suomessa tämän yrityksen voitto verotetaan 9 000 euroon asti pääomatulona ja tämän ylittävältä osin ansiotulona. Norjassa taas esimerkkiyrityksen voitto verotetaan 10 500 euroon asti kokonaistulona. Aluksi veroaste on nolla perusvähennysten ansiosta. Tulon ylittäessä vähennysten enimmäismäärän rajaveroaste nousee 28 prosenttiin. Tulosten ylittäessä 10 500 euron kynnyksen yritystuloon alkaa kohdistua kokonaistulon suhteellisen verotuksen lisäksi bruttoansiotulon verotus. Sosiaalivakuutusmaksua (trygdeavgift) esimerkkiyrittäjä alkaa maksaa tästä kynnyksestä alkaen ja 13,5 prosentin ansiotulon lisäveroa 48 000 euron tulotasolta lähtien.

¹³ Tarkastelu kuvaa henkilöyhtiönä toimivaa yritystä tai yksityisliikettä. Jälkimmäisessä tapauksessa oletetaan, että pääomatulo-osuus lasketaan 18 prosentin laskennallisella tuottoasteella.

Kuvio 1. Yrittäjän tulon rajaveroaste Suomessa vuonna 2002

Kuvio 2. Yrittäjän tulon rajaveroaste Norjassa vuonna 2002

Suomessa esimerkkiyrityksen rajaveroaste on aluksi 29 prosenttia ja putoaa nol-
laan tulojen ylittäessä laskennallisen pääomatulo-osuuden enimmäismäärän, joka

on esimerkkiyrittäjällämme 9000 euroa. Runsaan 10500 euron tulotasolla rajaveroaste nousee noin 25 prosenttiin ja pysyy runsaassa 20 prosentissa 20500 euron tuloihin asti.¹⁴ Tässä vaiheessa yritystulon ansiotulo-osuus ylittää valtion tuloveroasteikon kynnyksen ja rajaveroaste alkaa nousta portaittain kohti ylintä rajaveroastetta, joka on noin 57 prosenttia vuonna 2002.

Tarkastelun perusteella Norjassa yrittäjän rajaveroaste käyttäytyy johdonmukaisemmin kuin Suomessa. Norjassa veroaste on siis aivan matalilla tulotasoilla nolla ja nousee sitten portaittain kohti 55,3 prosentin ylintä rajaveroastetta. Suomessa taas yritystulon rajaveroaste ei ole portaittain nouseva, vaan on pienillä tuloilla suhteellisen korkea ja muodostaa kuopan tulon ylittäessä pääomatulo-osuuden enimmäismäärän.

Rajaveroastefunktion tällaisella muodolla täytyy olla ohjausvaikutuksia yrityksen käyttäytymiseen. Tulotasolle 9000 – 20000 euroa sijoittuva ”kuoppa” saattaa vaikuttaa erikoisella tavalla mm. yrityksen rahoitus- ja investointipäätöksiin. Lisäksi yrittäjän ja palkansaajan kokonaisverorasitus muodostuu helposti erilaiseksi. Verotuksen neutraalisuus taloudellisen toiminnan erilaisten juridisten toimintamuotojen suhteen ei toteudu. Viimeksi mainittua kysymystä voidaan tarkastella laskemalla esimerkkihenkilön tuloveroaste palkansaajana ja yrittäjänä (ks. Kuvio 3). Henkilön varallisuudeksi oletetaan kummassakin vaihtoehdossa 50 000 euroa. Jotta vertailu palkansaajan ja yrittäjän välillä olisi mahdollinen, palkansaajan oletetaan sijoittavan summan rahoitusmarkkinoille ja saavan sille 5 prosentin vuotuisen tuoton ennen veroja. Yrittäjä sijoittaa työpanoksensa ja varallisuutensa yritykseen. Yrittäjän varat arvostetaan verotuksessa käypään arvoon.¹⁵

Tulovälillä 3 000 – 16 000 euroa yrittäjä maksaa tulostaan selvästi enemmän veroja kuin vertailukohtana oleva palkansaaja. Tämä selittyy pitkälti sillä, että yritystulon pääomatulo-osuus lasketaan varsin korkealla 18 prosentin tuottoasteella. Yrittäjän pääomatulona verotettava tulo tulee tällä tavoin selvästi suuremmaksi kuin palkansaajan. Keskimääräisen veroasteen ero em. tulovälillä merkitsee yrittäjän ja palkansaajan epätasapuolista kohtelua ja se heikentää kannustimia ryhtyä yrittäjäksi varsinkin matalan ansiotason ammattialoilla.

Tulon ylittäessä 16 000 euron määrän verotus muuttuu yrittäjää suosivaksi. Verosteiden erotus on kuitenkin vähemmän dramaattinen kuin matalilla tulotasoilla.

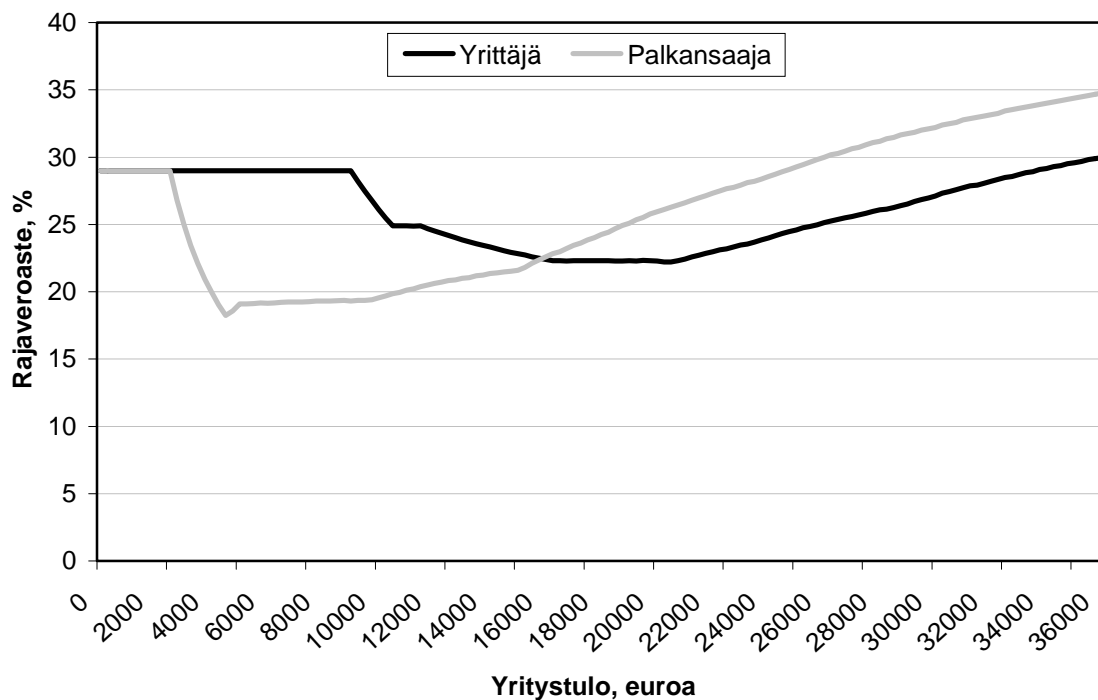
¹⁴ Yritystulon efektiivisen rajaveroasteen poikkeaminen kunnallisveron ja sen lisien keskimääräisestä veroprosentista (20,6 % vuonna 2002) johtuu kunnallisverotuksen tulosisidonnaisista vähennyksistä (ansiotulovähennys ja perusvähennys). Nämä vähennykset selittävät pitkälti myös kuviossa 1 näillä tulotasoilla esiintyvän ”värinän”. Kuvion 1 rajaveroasteluvut on laskettu TUJA-mallilla.

¹⁵ Kuvion veroasteissa ei ole mukana palkansaajan työttömyysvakuutusmaksua eikä eläkemaksua. Myös tällä pyritään luomaan vertailukelpoisuus palkansaajan ja yrittäjän veroasteiden välille. Yrittäjän maksutahan eivät perustu verotuksessa ilmoitettuihin tuloihin.

Pienituloisen yrittäjän verotuksellista syrjimistä on yksityisen elinkeinonharjoittajan kohdalla pyritty lieventämään antamalla yrittäjälle mahdollisuus valita 18 prosentin tuottoasteen sijasta alempi 10 prosentin laskennallinen tuotto.¹⁶ Samaa oikeutta ei ole kuitenkaan myönnetty henkilöyhtiöiden osakkaille. Henkilöyhtiössä valintamahdollisuuden tarvetta vähentää kylläkin se, että osakkaat voivat nostaa yrityksestä palkkaa.

Ongelmaan puuttuminen tarjoamalla mahdollisuus valita alempi laskennallinen tuottoaste peittää kuitenkin alleen ongelman alkuperäisen syyn. Tämä syy on edellä todettu Suomen verolainsäädännön tapa jakaa tulot suoraviivaisesti ansio- ja pääomatuloihin ja tehdä pääosa vähennyksistä ansiotulosta. Lopputulokseen vaikuttaa myös täysin erilaiset veroasteikot. Norjassa kokonaistulo sisältää ansio- ja pääomatulot ja vähennykset tehdään tästä kaikkien tulojen summasta. Norjan rajaveroasteet ovat johdonmukaisesti nousevat tulojen kasvaessa ja järjestelmän puitteissa on helppo saavuttaa yrittäjän ja palkansaajan yhdenmukainen verotus.

Kuvio 3. Yrittäjän ja palkansaajan veroaste Suomessa (vuosi 2002)

¹⁶ Valinta tuli mahdolliseksi vuoden 2001 verotuksessa.

4 Tuloverotuksen rahoitus- ja investointikannustimet Norjassa ja Suomessa

4.1 Yleistä

Cnossen (2000) ja Hagen ja Sörensen (1998) esittävät arvioita yritystulon jakomallien ohjausvaikutuksista yrityksen ja yrittäjän käyttäytymiseen. He vertailevat Suomen soveltamaa nettomallia ja Norjan soveltamaa bruttomallia, joiden piirteitä on kuvattu edellä. He tuovat esiin eroja järjestelmien synnyttämissä kannustimissa ja veroarbitraasimahdollisuuksissa. Kirjoittajien päätelmät ovat karkeasti seuraavat: Nettomenetelmä on altis veroarbitraasille. Se kannustaa mm. siirtämään yksityistalouden velkoja yritystalouden puolelle, jossa velan korot voidaan mahdollisesti vähentää ansiotulon rajaveroasteella. Bruttomenetelmä ei kirjoittajien mukaan sisällä vastaavia veroarbitraasiongelmia, mutta se sen sijaan vääristää investointipäätöksiä. Valinta brutto- ja nettomenetelmän välillä olisi kirjoittajien mukaan siten valinta veroarbitraasin välttämisen (bruttomenetelmä) ja investointineutraalisuuden saavuttamisen (nettomenetelmä) välillä.

Eräät tutkimukset viittaavat kuitenkin siihen, että myös nettomenetelmä voi olla epäneutraali investointien ja rahoituspäätösten suhteen (esim. Kari et al. 1998 ja Lindhe et al. 2001). Nettomenetelmän ongelmat eivät siten liittyisi yksittäisiin arbitraasitilanteisiin. Seuraavassa Norjan ja Suomen järjestelmien ohjausvaikutuksia verrataan perustuen mikrotaloudelliseen yritysmalliin. Aluksi johdetaan henkilöyhtiön verojen lausekkeet Suomessa ja Norjassa ja tämän jälkeen analysoidaan verojärjestelmien vaikutusta yrityksen rahoitus ja investointipäätöksiin. Malli ja sen tekninen analyysi on esitetty erillisessä muistiossa Kari (2001).

4.2 Yrittäjän tuloveron mallintaminen

Norja

Norjassa yrittäjän henkilöyhtiöstä saamaan tuloon kohdistuu kokonaistulon suhteellinen verotus, jonka verokantaa merkitään τ_p , ja bruttoansiotulon verotus, verokanta τ_x . Viimeksi mainittu koostuu todellisuudessa sovamaksusta ja progressiivisesta ansiotulon lisäverosta, mutta oletetaan seuraavassa vakioksi. Lisäksi oletetaan, että yritystulon määrä on niin suuri, että osa tästä tulosta verotetaan ansiotulona. Bruttoansiotuloon kohdistuu siis positiivinen rajaveroaste, $\tau_x > 0$.

Henkilöyhtiön verojen lauseke voidaan kirjoittaa nyt hieman yksinkertaistaen seuraavasti:¹⁷

$$T_{\text{NOR}} = \tau_p [II + rF - iD] + \tau_x [II - bK]$$

kokonaistulon bruttoansiotulon vero
vero (sovamaksu + a-tulon lisävero)

II = voitto ennen rahoituseriä r = rahoitusomaisuuden tuottoaste i = lainakorko b = pääoman laskenn. tuottoaste τ_p = kokonaistulon verokanta/ pääomaverokanta	K = käyttöomaisuus (reaalipääoma) F = rahoitusomaisuus (finanssipääoma) D = velat E = oma pääoma (=K+F-D) τ_x = bruttoansiotulon verokanta/ verokantaero a- ja p-tulon välillä
--	--

Vertailua Suomeen voidaan helpottaa, kun tulkitaan τ_p :n vastaavan Suomen pääomaverokantaa ja τ_p :n ja τ_x :n summan vastaavan Suomen ansiotulon rajaveroas-
tetta $\tau_a = \tau_p + \tau_x$. Yhdistelemällä termejä T_{NOR} saadaan seuraavaan muotoon:

$$(1) \quad T_{\text{NOR}} = \tau_a [II - bK] + \tau_p bK + \tau_p (rF - iD)$$

yritystulon ansio- yritystulon laskenn. nettorahoitus-
tulo-osuuden vero pääomatulon vero tuottojen vero

Tästä nähdään, että ansiotulojen verotus veroasteella τ_a kohdistuu reaali-pääoman tuoton ansiotulo-osuuteen.¹⁸ Pääomatulona kokonaistulon verokannalla τ_p verotetaan laskennallinen tuotto yrityksen bruttoreaalipääomalle lisätynä todellisilla finanssivarallisuuden tuotoilla ja vähennettynä velan korkomenoilla. Yrityksen rahoitusomaisuuden tuottoon rF ja velan korkomenoihin iD kohdistuu siis suhteellinen verokanta τ_p .

Suomi

Suomessa henkilöyhtiön verot voidaan kirjoittaa seuraavasti:

$$(2) \quad T_{\text{FIN}} = \tau_a [II + rF - iD - bE] + \tau_p bE$$

yritystulon ansio- yritystulon lask. pää-
tulo-osuuden vero omatulo-osuuden vero

¹⁷ Tarkastelusta jätetään pois mm. yrittäjän henkilökohtaisen verotuksen vähennykset, vanhat tappiot, verokynnykset ja palkkavähennys (lönnfradrag). Vastaavat yksinkertaistukset tehdään Suomen verotuksen mallintamisessa.

¹⁸ Ansiotulon verotus siis sisältää tässä kokonaistuloon kohdistuvan verotuksen ja bruttoansiotulon verotuksen.

Pääomatuloverokannalla τ_p verotetaan yritystulon pääomatulo-osuus. Ansiotuloverotus verokannalla τ_a kohdistuu reaali-pääoman tuoton ansiotulo-osuuteen ja todellisiin nettopääomatuloihin (rahoitusomaisuuden tuotot vähennettynä korkomenoilla). Korkomenojen ja rahoituspääoman tuottojen rajaveroaste on ansiotulon rajaveroaste.

4.3 Verotuksen vaikutus rahoitus- ja investointipäätöksiin

Siirrytään seuraavaksi tarkastelemaan Suomen ja Norjan järjestelmien kannustinvaikutuksia. Kummankin maan verotus kohtelee henkilöyhtiön valintaa pidätettyjen voittojen ja ulkoisen oman pääoman välillä neutraalisti. Tämä on yleinen yhtymäveromallin piirre ja seuraa siitä, että voitonjakoa ja yritysosuuden arvonnousu ei veroteta osakastasolla erikseen. Verotus on yhdenkertaista ja kohdistuu suoraan yhtymän voittoon. Tästä syystä rahoituspäätösten tarkastelussa voidaan keskittyä valintaan velan ja oman pääoman välillä.

Velka vs. oma pääoma

Verotuksen vaikutuksia tähän rahoitusvalintaan tarkastellaan johtamalla lauseke omistajan saamalle taloudelliselle hyödyille kun yritys korvaa pidätettyjä voittoja velalla. Investointien määrä oletetaan vakioksi. Merkitään toimenpiteestä yrittäjälle koituvaa rahallista hyötyä Y_{NOR} ja Y_{FIN} . Verotus on neutraalia, jos tämän hyödyn määrä on nolla ja verotus suosii (syrjii) velkaa, jos hyöty on positiivinen (negatiivinen). Lausekkeiksi voidaan johtaa (ks. Kari 2001):¹⁹

$$(3) \quad Y_{\text{NOR}} = (1-\tau_p)\rho - (1-\tau_p)i \left\{ \begin{array}{l} > \\ = \\ < \end{array} \right\} 0 \Leftrightarrow VE \left\{ \begin{array}{l} \succ \\ \approx \\ \prec \end{array} \right\} OPO$$

$$(4) \quad Y_{\text{FIN}} = (1-\tau_p)\rho - (1-\tau_a)i - \tau_x b \left\{ \begin{array}{l} > \\ = \\ < \end{array} \right\} 0 \Leftrightarrow VE \left\{ \begin{array}{l} \succ \\ \approx \\ \prec \end{array} \right\} OPO$$

Ehdot vertaavat omistajan vaihtoehtoisen sijoituksen verojen jälkeistä tuottoa $(1-\tau_p)\rho$ velan lisäyksen verojen jälkeiseen kustannukseen. Norjassa velan lisäyksen nettokustannus on $(1-\tau_p)i$ ja Suomessa $(1-\tau_a)i + \tau_x b$, missä $(1-\tau_a)i$ on verojen jälkeinen korkokustannus ja $\tau_x b$ on yritystulosta maksettavien tuloverojen lisäys, joka seuraa siitä, että oman pääoman korvaaminen velalla pienentää nettovarallisuutta ja kasvattaa yritystulon ansiotulo-osuutta.

¹⁹ VE= velkarahoitus, OPO = oma pääoma, $VE \succ OPO$ tarkoittaa: yritys suosii velkaa oman pääoman kustannuksella, $VE \approx OPO$ tarkoittaa: velka ja oma pääoma samanarvoisia yrityksen näkökulmasta.

Kun oletetaan, että sijoitus- ja lainakorko ovat yhtä suuret, edellä esitetyt lausekkeet saadaan seuraaviksi:

$$(3') \quad Y_{\text{NOR}} = \tau_p i - \tau_p i = 0$$

$$(4') \quad Y_{\text{FIN}} = \tau_x(i-b) \begin{cases} < 0, \text{ kun } \tau_x > 0 \text{ ja } b < i \text{ tai } \tau_x < 0 \text{ ja } b > i \\ = 0, \text{ kun } \tau_x = 0 \text{ tai } b = i \\ > 0, \text{ kun } \tau_x > 0 \text{ ja } b > i \text{ tai } \tau_x < 0 \text{ ja } b < i \end{cases}$$

Norjassa yrittäjällä ei ole verotuksesta aiheutuvaa kannustinta lisätä tai vähentää velkarahoitusta oman pääoman kustannuksella. Norjan järjestelmä on siis tältä osin neutraali. Suomessa insentiivivaikutus riippuu ansio- ja pääomatulon verokantojen erosta, τ_x , sekä yrityksen lainakoron ja laskennallisen tuottoasteen erotuksesta, $i-b$. Suomessa nykyisin $i-b$ on negatiivinen sillä laskennallinen tuottoaste b on säädetty 18 prosentiksi pitkien lainakorkojen ollessa 5-6 prosenttia. Tyyppiyrittäjänä pidetään tässä sellaista henkilöä jonka ansiotulon rajaveroaste ylittää pääomaverokannan ($\tau_x > 0$).²⁰ Tässä tyyppitapauksessa on Suomessa voimassa $Y_{\text{FIN}} = \tau_x(i-b) < 0$, eli verotus syrjii velkaa rahoitusmuotona. Päinvastainen vaihtoehto, eli $Y_{\text{FIN}} > 0$, on myös mahdollinen ja toteutuu kun yrittäjän ansiotulon rajaveroaste alittaa pääomatuloverokannan.

Kaavan (4') perusteella Suomen järjestelmä on neutraali kun $b=i$. Käytännössä Suomen nettomallin puitteissa täyttä neutraalisuutta ei voida saavuttaa parametrin b säätelyllä, koska yritysten lainakorot vaihtelevat ajallisesti ja lainasopimuskohtaisesti. Toisaalta, verotuksen rahoitusneutraalisuutta voidaan parantaa viemällä b -parametria lähemmäs markkinakorkoa.

Miksi sitten Norjan verotus on neutraali? Tämä seuraa kahdesta piirteestä: Ensiksin, henkilöyhtiön korkomenoihin kohdistuu sama rajaveroaste, τ_p , kuin oman pääoman vaihtoehtoiskustannukseen (omistajan saama tuotto sijoitukselle rahoitusmarkkinoille). Suomen verotuksessa tämä symmetria ei toteudu. Toiseksi, koska Norjassa yritystulon pääomapohja on yrityksen bruttovarat, rahoitusrakenteen muuttuminen (esim. velan lisäys ja oman pääoman väheneminen) ei vaikuta pääomapohjaan ja yritystulon jakautumiseen ansio- ja pääomatuloon.

Investointi rahoitusvaateisiin

Siirrytään seuraavaksi vertailemaan Norjan ja Suomen verotuksen kannustinvaikutuksia rahoitusmarkkinasijoituksiin. Tarkastelun kohteena on yrityksen päätös, jossa se lisää yhdellä eurolla sijoituksia rahoitusomaisuuteen (RM) rahoittaen tämän sijoituksen vähentämällä samalla summalla voitonjakoa osakkaille (VO).

²⁰ Vuonna 1994 henkilöyhtiöiden pääosakkaista 60 %:lla ansiotulon rajaveroaste ylitti pääomaverokannan, Kari et al (1998).

Reaali-investointien ja velkarahoituksen oletetaan pysyvän muuttumattomina. Koska kummassakin maassa verotus kohtelee henkilöyhtiön ulkoista ja sisäistä omaa pääomaa neutraalisti, tämä asetelma vastaa myös kysymykseen, kannattaako yrittäjän verosyistä tehdä sijoitukset rahoitusmarkkinoille omissa nimissään vai yrityksensä kautta. Y_{NOR} ja Y_{FIN} ovat operaation rahamääräinen hyöty yrittäjälle. Näiden lausekkeiksi saadaan (ks. Kari 2001):

$$(5) \quad Y_{\text{NOR}} = (1-\tau_p)r - (1-\tau_p)\rho \begin{cases} > \\ = \\ < \end{cases} 0 \Leftrightarrow RM \begin{cases} \gamma \\ \approx \\ \gamma \end{cases} VO$$

$$(6) \quad Y_{\text{FIN}} = (1-\tau_a)r + \tau_x b - (1-\tau_p)\rho \begin{cases} > \\ = \\ < \end{cases} 0 \Leftrightarrow RM \begin{cases} \gamma \\ \approx \\ \gamma \end{cases} VO$$

Norjan osalta saadaan jälleen tulos $Y_{\text{NOR}} = 0$, eli Norjan järjestelmä on neutraali finanssisijoitusten suhteen.

Suomen osalta päädytään tarkastelemaan lauseketta $Y_{\text{FIN}} = -\tau_x(r-b)$. Yrittäjän hyöty sijoituksesta rahoitusmarkkinoille Y_{FIN} on Suomessa tyypillisesti positiivinen. Suomen järjestelmä siis kannustaa yrittäjää sijoittamaan yrityksen nimissä. Tulos on voimassa, kun yrittäjän ansiotulon rajaveroaste ylittää pääomaverokannan ($\tau_x > 0$). Päinvastaisessa tilanteessa yrittäjän kannattaa sijoittaa mieluummin omissa nimissään kuin yrityksen kautta.

Suomen verotuskäytäntö saattaa asettaa rajoitteita rahoitusmarkkinasijoitusten lukemiselle henkilöyhtiön elinkeinotoiminnan varoihin ja edelleen nettovarallisuuteen. Jos nämä rajoitteet ovat todellisia ja merkittäviä, kannustinta sijoittaa yrityksen rahoitusomaisuuteen ei esiinny.

Yritys voi periaatteessa rahoittaa finanssisijoituksiaan myös velalla. Suomen ja Norjan järjestelmissä verotus ei kannusta siihen. Tämä seuraa siitä, että yrityksen korkomenoja ja -tuloja verotetaan näissä maissa symmetrisesti. Norjassa velan ja finanssisijoituksen yhden rahayksikön suuruinen lisäys aiheuttaa korkokustannuksen $(1-\tau_p)i$ ja korkotulon $(1-\tau_p)r$, jotka ovat yhtä suuret oletettaessa sama korko lainalle ja sijoitukselle.

Suomessa velkarahoitteisen sijoituksen synnyttämä nettokorkomeno on $(1-\tau_a)i + \tau_x b$ ja nettokorkotulo $(1-\tau_a)r + \tau_x b$. Jälleen yhtenäisellä korkotasolla yrittäjälle koitua nettohyöty on nolla. Olennaista Suomen osalta on korkomenojen ja korkotulojen verottaminen samalla rajaveroasteella, τ_a , sekä se, että operaatio ei vaikuta nettovarallisuuteen. Velan lisäys erillään tarkasteltuna pienentää nettovarallisuutta, mutta finanssipääoman vastaavan suuruinen lisäys palauttaa netto-

varallisuuden lähtötasolle. Tämä päättely luonnollisesti olettaa, että velka ja finanssipääoma arvostetaan nettovarallisuutta laskettaessa samalla tavoin.

Reaali-investointi

Seuraavassa tarkastellaan verotuksen ohjausvaikutuksia henkilöyhtiön reaali-investointeihin investoinnin pääomakustannuksen avulla. Käsite kuvaa vähimmäisbruttotuottoa, joka investoinnin on ansaittava rahoittajan vaatiman korvauksen ja verojen kattamiseksi. Verotus kohtelee henkilöyhtiön reaali-investointeja neutraalisti verrattuna muihin sijoitusvaihtoehtoihin, kun investoinnin pääomakustannus p on markkinakoron r suuruinen (benchmark):²¹

$$p = r \quad (\text{neutraali verotus})$$

Jos pääomakustannus on markkinakorkoa pienempi ($p < r$), verotus suosii reaali-investointeja. Päinvastaisessa tapauksessa ($p > r$) verotus syrjii reaali-investointeja.

Norjassa henkilöyhtiön reaali-investoinnin (käyttöomaisuusinvestoinnin) pääomakustannus on (Kari 2001):

$$(7) \quad p_{NOR} = \frac{1 - \tau_p}{1 - \tau_a} r - \frac{\tau_x}{1 - \tau_a} b \quad (\text{Norja})$$

Kannustinvaikutuksen esille saamiseksi on hyödyllistä tarkastella pääomakustannuksen ja markkinakoron erotusta $p_{NOR} - r$. Sille saadaan lauseke:

$$(8) \quad p_{NOR} - r = \tau_x (r - b)$$

Norjan verotuksen investointivaikutus riippuu pääoman laskennallisen tuottoasteen b ja markkinakoron r suhteesta seuraavalla tavalla:

$$(9) \quad p_{NOR} \begin{cases} > \\ = \\ < \end{cases} r \Leftrightarrow b \begin{cases} < \\ = \\ > \end{cases} r \quad (\text{Norja})$$

Norjan bruttojärjestelmä on neutraali reaali-investointien suhteen, jos $b=r$ ja suosii (syrjii) investointeja, jos b on suurempi (pienempi) kuin markkinakorko, r .

Suomen nettomallin osalta asetelma on jonkin verran monimutkaisempi. Oletetaan aluksi, että verolainsäädäntö asettaa rajoitteita rahoitusmarkkinasijoitusten

²¹ Tarkastelua yksinkertaistetaan olettamalla, että investointikohde on kulumaton. Verotuksen poistosäänökset voidaan näin ohittaa.

lukemiselle yrityksen nettovarallisuuteen (vaihtoehto 1). Tämän oletuksen ollessa voimassa henkilöyhtiön pääomakustannukseksi saadaan Suomen nettojärjestelmässä (Kari 2001):

$$(10) \quad p_{FIN} = \frac{1 - \tau_p}{1 - \tau_a} r - \frac{\tau_x}{1 - \tau_a} b, \quad (\text{Suomi, vaihtoehto 1})$$

Pääomakustannus määräytyisi siten täsmälleen saman lausekkeen mukaan kuin Norjassa (vrt. kaava (7)). Netto ja bruttomallin periaatteelliset kannustinvaikutukset reaali-investointeihin näyttäivät tältä osin identtisiltä. Tarkempi analyysi edellyttää kuitenkin vielä rahoitusmarkkinasijoitusten tuomista tarkasteluun. Tähän palataan tuonnempana.

Tehtäessä kaavan (10) perusteella käytännön päätelmiä Suomen nettomallin ohjausvaikutuksista on syytä muistaa, että Suomessa pääoman laskennallinen tuottoaste ylittää markkinakoron ($b > r$), ja lisäksi, että ansio- ja pääomatulo-verokannan ero, τ_x , voi olla positiivinen tai negatiivinen. Näistä seuraa, että Suomessa suurituloisten henkilöyhtiöyrittäjien kohdalla verotus muodostaa investointikiihokkeen. Jos taas yrittäjä on luvussa 3 havaitussa rajaveroasteekuopassa, verotus jarruttaa reaali-investointeja ja ohjaa varoja voitonjakoon ja yrittäjän henkilökohtaisiin sijoituksiin.

Tarkastellaan seuraavaksi edellä mainittua tapausta, jossa verolainsäädäntö sallii henkilöyhtiön rahoitusmarkkinoille tekemien sijoitusten lukemisen yhtiön nettovarallisuuteen (vaihtoehto 2). Yllä esitetyn analyysin (kaava (10)) mukaan Suomessa verotus kannustaisi reaali-investointeihin kun yrittäjän ansio- ja pääomatulon rajaveroaste-ero on positiivinen $\tau_x > 0$. Henkilöyhtiön investoinnin pääomakustannus (reaali-investoinnin tuottovaatimus) olisi tällöin markkinakorkoa pienempi. Toisaalta aiemmin oli esillä, että Suomen nettovarallisuuteen pohjautuvassa yritystulon jaossa finanssi-investoinnit tuovat saman nettovarallisuuden kasvattamisesta saatavan veroedun kuin muutkin keinot, kuten reaali-investointi ja velan poismaksu. Koska tässä tarkastelussa finanssisijoitus antaa yritykselle aina nimellisen tuoton r , yrityksen ei itse asiassa kannata investoida varoja tätä heikommin kannattaviin investointikohteisiin. Tästä seuraa, että henkilöyhtiön reaali-investoinnin pääomakustannus on Suomessa kaavan (10) sijasta (Kari 2001):

$$(11) \quad p_{FIN} = \begin{cases} r, & \text{kun } \tau_x \geq 0 \\ \frac{1 - \tau_p}{1 - \tau_a} r - \frac{\tau_x}{1 - \tau_a} b, & \text{kun } \tau_x < 0 \end{cases} \quad (\text{Suomi, vaihtoehto2})$$

Pääomakustannus on siis yhtä suuri kuin markkinakorko r , kun yrittäjän rajaveroaste-ero on positiivinen ($\tau_x > 0$), ja edellä kaavassa (10) esitetyn mukainen kun verokantaero on negatiivinen ($\tau_x < 0$). Edellisessä tapauksessa yrityksen on kan-

nattavaa investoida reaali-investointeihin, kun nämä tuottavat enemmän kuin markkinakoron ja siirtyä tämän jälkeen kasvattamaan nettovarallisuutta sijoittamalla rahoitusmarkkinoille.

Jälkimmäisessä tapauksessa verotus nostaa henkilöyhtiön reaali-investoinnin pääomakustannuksen markkinakorkoa suuremmaksi, eli verotus syrjii henkilöyhtiön investointeja.

Investointikiihokkeen suuruus

Seuraavassa esitetään laskelmia pääomakustannuksen suuruudesta luvun 3 esimerkkiyrityksen tapauksessa. Suomen osalta on sovellettu kaavaa (10). Laskelmat on tehty kahdella tulotasolla 22 000 euroa ja 38 000 euroa. Yrityksen varallisuuden arvo on 50 000 euroa kuten luvussa 3. Markkinakorko on oletettu 5 prosentiksi. Ansiotulon rajaveroaste on Norjassa kummallakin tulotasolla sama, 38,7 prosenttia, ja Suomessa 38,2 ja 44,2 prosenttia.

Taulukko 4. Pääomakustannus Suomessa ja Norjassa

	Yritystulo, €	
	22 000	38 000
Norja	4,1 %	4,1 %
Suomi	3,1 %	1,5 %

Suomessa esimerkkiyrittäjän pääomakustannus on alemmalla tulotasolla 3,1 prosenttia ja ylemmällä 1,5 prosenttia ja poikkeaa siten merkittävästi markkinakorosta (5 %). Norjassa taas pääomakustannus on kummallakin tulotasolla 4,1 %. Investointikiihoke, ts. pääomakustannuksen poikkeaminen (alaspäin) markkinakorosta, on Suomessa näiden lukujen valossa merkittävä ja Norjassa puolestaan suhteellisen vähäinen. Suomen suurempia lukuja selittää pitkälti pääoman laskennallisen tuottoasteen suuruus. Suomessahan se on 18 prosenttia ja Norjassa vain 10 prosenttia.

Yhteenveto

Norjan brutto-järjestelmä on neutraali rahoitusmuotojen suhteen eikä myöskään suosi tai syrji yrityksen nimissä tapahtuvaa sijoittamista verrattuna yrittäjän henkilökohtaiseen sijoittamiseen. Syynä tähän on se, että Norjassa kaikkia todellisia pääomatuloja ja -menoja verotetaan samalla kokonaistulon (allminnelig inntekt) veroasteella. Osaltaan tulokseen vaikuttaa se, että Norjan pääomapohja sisältää symmetrisesti velan ja varallisuuden. Norjan järjestelmä kuitenkin vääristää investointipäätöksiä, mikä seuraa siitä, että yrityksen varojen kasvu lisää kokonaistuloa bruttoansiotulon kustannuksella ja antaa yrittäjälle verosäästön. Investointikiihoke on kuitenkin melko pieni.

Suomen nettopääomaan nojaava järjestelmä on epäneutraali rahoitusvalintojen ja rahoitusmarkkinasijoitusten suhteen. Se pääsääntöisesti syrjii velkarahoitusta ja suosii varojen kanavoimaista finanssisijoitukseen yrityksen kautta. Syynä on finanssipääoman sisällyttäminen yritystulon jakamisessa sovellettavaan pääomapohjaan ja velan vähentäminen laskettaessa sitä. Suomen järjestelmä saattaa lisäksi vääristää yrityksen käyttöomaisuusinvestointeja. Henkilöyhtiötä, jonka yrittäjän ansiotulon rajaveroaste on korkea, verotus kannustaa investoimaan. Vastaavasti pienituloisen yrittäjän investointeja verotus jarruttaa. Suomessa korkeilla rajaveroasteilla verotuksen synnyttämä investointikiihoke on suuruudeltaan erittäin merkittävä.

Lähteet:

- Bordignon, M., Giannini, S. and Panteghini, P. (2000): Reforming Business Taxation: Lessons from Italy. Julkaisematon käsikirjoitus.
- Cnossen, S.(1996): Company Taxes in the European Union: Criteria and Options for Reform, Fiscal Studies 17, 67-97.
- Cnossen, S.(2000): Taxing capital income in the Nordic Countries: A model for the European Union? Teoksessa Cnossen, S. (toim.) Taxing capital income in the European Union: Issues and Options, Oxford University Press, Oxford.
- Finansdepartementet (1994): Ot.prp. nr. 19 (1994-1995): Evaluering av deler av skattereformen, Oslo.
- Finansdepartementet (2001): St.prp. nr. 1 (2001-2002): Om endring av St.prp. nr. 1 om statsbudsjettet medregnet folketrygden 2002.
- Fjaerli, E. ja Lund, D. (2001): The choice between owner's wages and dividends under the dual income tax", Finnish Economic Papers 14, 104-119.
- Hagen, K. P. ja Sörensen, P. B. (1998): Taxation of income from small businesses: Taxation principles and tax reforms in the Nordic countries, teoksessa Sörensen (1998).
- Kari, S. (1999): Dynamic behaviour of the firm under dual income taxation, VATT-Tutkimuksia 51, Helsinki.
- Kari, S. (2001): Henkilöyhtiöverotuksen rahoitus- ja investointikannustimet Suomessa ja Norjassa - tekninen analyysi, julkaisematon muistio.
- Kari S., Kröger O. ja Rauhanen T. (1998): Henkilöyhtiöiden verotuksen investointi- ja työllisyyskannustimet, VATT-Tutkimuksia 48, Helsinki.
- Lodin, S-O. (1996): Juridisk generalrapport, teoksessa Samspelet mellan beskattningen av aktiebolag och aktieägare, Nordiska skattevetenskapliga forskningsrådets skriftserienr 33, Stockholm.
- Lindhe, T., Södersten, J. ja Öberg, A. (2001): Economic effects of taxing closed corporations under a dual income tax, Department of Economics Working Paper 2001:16, Uppsala University,.
- NOU (1999): Flatere skatt, Norges offentlige utredningar 7/1999, Oslo.
- Revidert nasjonal budjett 1997, www.odin.dep.no/fin/norsk/budsjett/
- Revidert Nasjonal budjett 1998, www.odin.dep.no/fin/norsk/budsjett/
- Suomen yrittäjät (2000): Pääomatulon vahvistaminen, Ehdotus yrittäjien pääomatuloverotuksen korjaamiseksi 26.7.2000.

Sörensen, P. B. (toim.) (1998): Tax policy in the Nordic countries, Macmillan Press Ltd., London.

VM (1991): Pääomatulojen verotuksen ja yritysverotuksen kehittämissuunnitelmat. Asiantuntijaryhmän muistio. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1991:28.

VM (1996): Pienyritysten verotuksen uudistamistyöryhmän muistio. Valtiovarainministeriön työryhmämuistioita 1996:7.

**VATT-KESKUSTELUALOITTEITA / DISCUSSION PAPERS ISSN 0788-5016
- SARJASSA ILMESTYNEITÄ**

214. Ilmakunnas Seija: Yet Another Fiscal Indicator. Helsinki 2000.
215. Kauppila Jari: Hanhiauran seuraajasta johtajaksi – Japanin teollisuuspolitiikka 1860-1940 sekä jatkumo nykypäivään. Helsinki 2000.
216. Glazer Amihai – Niskanen Esko: Which Consumers Benefit from Congestion Tolls? Helsinki 2000.
217. Aronen Kauko: Kaupunkipoliittinen näkökulma alueiden väliseen tasaukseen. Helsinki 2000.
218. Luoma Kalevi – Järviö Maija-Liisa: Productivity Changes in Finnish Health Centres in 1988-1995: A Malmquist Index Approach. Helsinki 2000.
219. Kilponen Juha: On the Efficiency of Job and Income Protection in the Dynamic Labour Markets. Helsinki 2000.
220. Venetoklis Takis: Impact of Business Subsidies on Growth of Firms - Preliminary Evidence from Finnish Panel Data. Helsinki 2000.
221. Laakso Seppo: Asuntomarkkinoiden alueellinen kehitys Suomessa 1980- ja 1990-luvulla. Helsinki 2000.
222. Perrels Adriaan (ed.): Greenhouse Gas Policy Questions and Socio-Economic Research Implications for Finland in a National and International Context. Helsinki 2000.
223. Moilanen Paavo: Assessing the Effectiveness of Marginal Cost Pricing in Transport - the Helsinki Case. Helsinki 2000.
224. Hakola Tuulia: Navigating Through the Finnish Pension System. Helsinki 2000.
225. Tuomala Juha: Työttömien työmarkkinasiirtymät vuonna 1998. Helsinki 2000.
226. Korkeamäki Ossi – Kyyrä Tomi: Integrated Panel of Finnish Companies and Workers. Helsinki 2000.
227. Häkkinen Iida – Kirjavainen Tanja – Uusitalo Roope: School Resources and Student Achievement Revisited: New Evidence Using Panel Data. Helsinki 2000.
228. Perrels Adriaan – Weber Christoph: Modelling Impacts of Lifestyle on Energy Demand and Related Emissions. Helsinki 2000.
229. Hietala Harri: Suorien sijoitusten verorasituksen mittaamisesta. Helsinki 2000.
230. Virén Matti: How Sensitive is the Public Budget Balance to Cyclical Fluctuations in the EU? Helsinki 2000.
231. Ilmakunnas Seija – Kiander Jaakko – Parkkinen Pekka – Romppanen Antti: Globalisaatio ja työn loppu? Talous ja työllisyys vuoteen 2030. Helsinki 2000.
232. Mustonen Esko – Sinko Pekka: Hiilidioksidiveron vaikutus kotitalouksien tulonjakoon. Helsinki 2000.
233. Holm Pasi – Pankka Kari – Toivonen Seppo – Tykkyläinen Yrjö – Virén Matti: PK-yritysten turvallisuuskysely. Helsinki 2000.

234. Kiander Jaakko – Virén Matti: Do Automatic Stabilisers Take Care of Asymmetric Shocks in the Euro Area? Helsinki 2000.
235. Kiander Jaakko – Kilponen Juha – Vilmunen Jouko: Taxes, Growth and Unemployment in the OECD Countries - does Collective Bargaining Matter? Helsinki 2000.
236. Venetoklis Takis: Methods Applied in Evaluating Business Subsidy Programs: A Survey. Helsinki 2000.
237. Siivonen Erkki: Pohjoinen ulottuvuus: Investointien rahoitukseen liittyviä näkökohtia. Helsinki 2000.
238. Kemppi Heikki – Pohjola Johanna: Hiilidioksidipäästöjen rajoittamisen kustannusten arvioinnissa käytetyt käsitteet ja mittarit. Helsinki 2000.
239. Virén Matti: Cross-Country Evidence on a Nonlinear Okun Curve. Helsinki 2000.
240. Pollari Johanna: Yhteistoteutuksen merkitys Suomen ilmastopolitiikassa. Helsinki 2000.
241. Coenen Heide: Network Effects in Telecommunications: when Entrants are Welcome. Helsinki 2000.
242. Moisio Antti: Spend and Tax or Tax and Spend? Panel Data Evidence from Finnish Municipalities during 1985 - 1999. Helsinki 2000.
243. Coenen Heide – Holler Manfred J.– Niskanen Esko (eds.): 5th Helsinki Workshop in Standardization and Networks 13-14 August, 2000. Helsinki 2000.
244. Virén Matti: Modelling Crime and Punishment. Helsinki 2000.
245. Nash Chris – Niskanen Esko (eds.): Helsinki Workshop on Infrastructure Charging on Railways 31 July - 1 August, 2000. Helsinki 2000.
246. Parkkinen Pekka: Terveystieteiden ja sosiaalipalvelujen vuoteen 2030. Helsinki 2001.
247. Riihelä Marja – Sullström Risto – Tuomala Matti: What Lies Behind the Unprecedented Increase in Income Inequality in Finland During the 1990's. Helsinki 2001.
248. Kangasharju Aki – Pekkala Sari: Regional Economic Repercussions of an Economic Crisis: A Sectoral Analysis. Helsinki 2001.
249. Kiander Jaakko – Luoma Kalevi – Lönnqvist Henrik: Julkisten menojen rakenne ja kehitys: Suomi kansainvälisessä vertailussa. Helsinki 2001.
250. Kilponen Juha – Sinko Pekka: Taxation and the Degree of Centralisation in a Trade Union Model with Endogenous Labour Supply. Helsinki 2001.
251. Vaittinen Risto: WTO:n kauppaneuvottelujen merkitys EU:n maataloudelle. Helsinki 2001.
252. Bjerstedt Katja: Työssä jaksamisesta ja työmarkkinoiden muutoksesta. Helsinki 2001.
253. Sinko Pekka: Unemployment Insurance with Limited Duration and Variable Replacement Ratio – Effects on Optimal Search. Helsinki 2001.

254. Rauhanen Timo: Arvonlisäverotus EU:n jäsenmaissa – voiko vientiä verottaa? Helsinki 2001.
255. Korkeamäki Ossi: Työttömyysriskiin vaikuttavat yksilö- ja yrityskohtaiset tekijät Suomessa 1990-1996. Helsinki 2001.
256. Kyyrä Tomi: Estimating Equilibrium Search Models from Finnish Data. Helsinki 2001.
257. Moisio Antti: On Local Government Spending and Taxation Behaviour – effect of population size and economic condition. Helsinki 2001.
258. Kari Seppo – Ylä-Liedenpohja Jouko: Klassillinen osakeyhtiövero kansainvälisen veroharmonisoinnin muotona. Helsinki 2001.
259. Kiander Jaakko – Vaitinen Risto: EU:n itälaajenemisen vaikutuksista: laskelmia tasapainomallilla. Helsinki 2001.
260. Hakola Tuulia – Uusitalo Roope: Let's Make a Deal – the Impact of Social Security Provisions and Firm Liabilities on Early Retirement. Helsinki 2001.
261. Hjerppe Reino – Kari Seppo – Lönnqvist Henrik (toim.): Verokilpailu ja verotuksen kehittämistarpeet. Helsinki 2001.
262. Hakola Tuulia – Lindeboom Maarten: Retirement Round-about: Early Exit Channels and Disability Applications. Helsinki 2001.
263. Kilponen Juha – Romppanen Antti: Julkinen talous ja väestön ikääntyminen pitkällä aikavälillä – katsaus kirjallisuuteen ja simulointeja sukupolvimallilla. Helsinki 2001.
264. Riihelä Marja – Sullström Risto – Tuomala Matti: On Economic Poverty in Finland in the 1990s. Helsinki 2001.
265. Parkkinen Pekka: Suomen ja muiden unionimaiden väestön ikärakenne vuoteen 2050. Helsinki 2002.
266. Kari Seppo – Ylä-Liedenpohja Jouko: Classical Corporation Tax as a Global Means of Tax Harmonization. Helsinki 2002.
267. Kallioinen Johanna: Pyöräilyn institutionaalinen asema liikennesuunnittelussa. Helsinki 2002.
268. Kangasharju Aki and Venetoklis Takis: Business Subsidies and Employment of Firms: Overall Evaluation and Regional Extensions. Helsinki 2002.
269. Moisio Antti: Determinants of Expenditure Variation in Finnish Municipalities. Helsinki 2002.
270. Riihelä Marja – Sullström Risto: Käytettävissä olevien tulojen liikkuvuus vuosina 1990-1999. Helsinki 2002.
271. Kari Seppo – Kröger Outi – With Hanna: Saksan verouudistus 2001. Helsinki 2002.